

УДК 37.091.3:81'243.2:378.014.3

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-1763-1776](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-1763-1776)

Король Світлана Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, <http://orcid.org/0000-0002-4939-2661>

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розкрито роль міжкультурної комунікації у підготовці вчителів іноземної мови як ключового чинника формування їхньої професійної компетентності. Автор наголошує, що в умовах глобалізації та полікультурного освітнього середовища підготовка вчителів іноземної мови виходить за межі традиційного опанування мовного матеріалу та передбачає розвиток здатності до ефективної взаємодії з представниками різних культур і формування соціокультурної компетентності.

Проаналізовано основні аспекти міжкультурної комунікації, які мають враховуватися в освітньому процесі: культурна обізнаність, толерантність, здатність до емпатії та розуміння специфіки вербальної й невербальної поведінки представників інших культур.

Особлива увага автором приділена компетенціям, що формуються у майбутніх педагогів у процесі вивчення міжкультурної комунікації, зокрема соціокультурній, комунікативній і методичній, які забезпечують готовність до професійної діяльності в мультикультурному освітньому середовищі. Показано, що інтеграція міжкультурного компонента у навчальні програми потребує активного застосування інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, аналізу кейсів та моделювання реальних міжкультурних ситуацій, що сприяє розвитку критичного мислення, адаптивності та комунікативної гнучкості студентів.

Системне формування міжкультурної компетентності підвищує професійну мобільність педагогів, їхню здатність адаптуватися до різних соціокультурних контекстів, забезпечує ефективну міжособистісну взаємодію та успішну реалізацію професійних завдань. Висвітлено, що міжкультурна комунікація є невід'ємною складовою професійної підготовки вчителів іноземної мови, інтегруючи знання про культуру, мову та комунікативну поведінку у практичну діяльність майбутніх фахівців.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність, підготовка вчителів, іноземна мова, професійна компетентність, комунікативна компетентність.

Korol Svitlana Volodymyrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi <http://orcid.org/0000-0002-4939-2661>

THE ROLE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Abstract. The article examines the role of intercultural communication in the training of foreign language teachers as a key factor in the development of their professional competence.

The author emphasizes that in the context of globalization and a multicultural educational environment, teacher training goes beyond the traditional mastery of language material and involves the development of the ability to interact effectively with representatives of different cultures and to cultivate sociocultural sensitivity.

The main aspects of intercultural communication that should be considered in the educational process are analyzed, including cultural awareness, tolerance, the ability to empathize, and the understanding of verbal and nonverbal behavior peculiarities of representatives of other cultures.

Particular attention is given to the competencies formed in future teachers during the study of intercultural communication, namely sociocultural, communicative, and methodological competencies, which ensure their readiness for professional activity in a multicultural educational environment. It is demonstrated that the integration of the intercultural component into educational programs requires the active use of interactive teaching methods, project-based activities, case analysis, and the modeling of real intercultural situations, which contribute to the development of critical thinking, adaptability, and communicative flexibility in students.

The systematic development of intercultural competence enhances teachers' professional mobility, their ability to adapt to different sociocultural contexts, ensures effective interpersonal interaction, and supports the successful fulfillment of professional tasks. It is highlighted that intercultural communication is an integral part of the professional training of foreign language teachers, integrating knowledge about culture, language, and communicative behavior into the practical activities of future specialists.

Keywords: intercultural communication, intercultural competence, teacher training, foreign language, professional competence, communicative competence.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси у сучасному світі, посилення міжнародних зв'язків, зростання комунікацій між представниками різних культур потребують високого рівня міжкультурної компетентності у фахівців різних сфер, особливо вчителів іноземної мови.

Підготовка вчителя іноземної мови сьогодні виходить за межі традиційного навчання граматики та лексики і передбачає формування здатності до ефективної міжкультурної комунікації. Такий підхід дозволяє майбутньому вчителю не лише викладати мову як систему знань, а й формувати в учнів навички міжкультурної взаємодії, толерантності, поваги до різних культурних особливостей та традицій.

Актуальність дослідження зумовлена потребою оновлення змісту підготовки вчителів іноземної мови відповідно до викликів сучасного полікультурного світу, де вчитель виступає посередником між культурами, провідником цінностей міжкультурного діалогу. У зв'язку з цим важливо забезпечити інтеграцію міжкультурного компонента в систему навчання та професійної підготовки вчителів, розробити ефективні методики формування міжкультурної компетентності, що сприятиме підвищенню їхньої професійної мобільності, здатності до роботи в різних соціокультурних контекстах.

Недостатнє опрацювання питань міжкультурної підготовки у вітчизняній педагогічній науці потребує подальших досліджень, пошуку шляхів удосконалення змісту й методів підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження з проблематики міжкультурної комунікації в підготовці вчителів іноземної мови знаходимо в працях зарубіжних дослідників (L. Arasaratnam, M. Bennett, M. Byram, D. Deardorff, E. Hall, M. Canale, M. Swain, S. Yamamoto та ін.) в роботах яких приділено увагу з'ясуванню сутності понять «міжкультурна комунікація» та «міжкультурна компетенція», теоретичним моделям формування міжкультурної компетентності, особливостей міжкультурного діалогу та роль мови як інструмента ефективної комунікації між представниками різних культур. В свою чергу вітчизняні вчені (В. Аксьонова, Ф. Бацевич, І. Бахов, Н. Бориско, Л. Гаврілова, М. Галицька, О. Ігнатова, Т. Осипова В. Манакін, Л. Хижняк та ін.), акцентують увагу на інтеграції міжкультурної компетентності у процес професійної підготовки майбутніх педагогів, розвитку їхніх навичок міжкультурної взаємодії та застосуванні інноваційних методик навчання.

Мета статті – проаналізувати роль міжкультурної комунікації у формуванні професійної компетентності вчителя іноземної мови та окреслити основні напрями її інтеграції в систему педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи роль міжкультурної комунікації в підготовці вчителів іноземної мови то, насамперед, існує потреба у з'ясуванні співвідношення понять «міжкультурна комунікація» (intercultural communication) та «міжкультурна компетентність» (intercultural competence). Це питання займає важливе місце в сучасних дослідженнях з лінгводидактики, педагогіки та комунікативної лінгвістики. Аналіз наукових праць дозволяє з'ясувати, що зазначені категорії тісно взаємопов'язані, однак не є тотожними: міжкультурна комунікація виступає процесом, тоді як міжкультурна компетентність – результатом і передумовою ефективної участі в цьому процесі.

Е. Холл (Hall, 1990), засновник наукового напрямку «міжкультурна комунікація», наголошував, що знання про інші культури може бути дієвим лише за умови усвідомлення індивідом особливостей власної культурної належності. Науковець виходив із трьох базових положень: кожна людина є носієм культури, у якій вона формується; сам носій етнокультури, як правило, не усвідомлює її специфічних рис, оскільки сприймає їх як універсальні; така неусвідомленість перетворює людину на «в'язня» власної культури. Він вважав, що подолати цю залежність можливо лише шляхом саморефлексії — усвідомлення існування внутрішньої культурної програми, що визначає поведінку, сприйняття та мислення індивіда.

Дослідник дійшов висновку, що ефективна міжкультурна комунікація можлива лише через подолання культурної обмеженості власного сприйняття, перегляд усталених когнітивних та поведінкових моделей і відкритість до альтернативних способів мислення та взаємодії [1].

М. Беннетт (Bennett, 1996), зазначав, що міжкультурна комунікація – це динамічна взаємодія між людьми різних культур, тоді як міжкультурна компетентність відображає рівень здатності індивіда адекватно інтерпретувати поведінку представників інших культур і адаптувати власну комунікативну поведінку [2, с. 45].

Подібну думку поділяє Д. Дірдорф (Deardorff, 2006), розробивши модель міжкультурної компетентності, де ключовими компонентами є ставлення до іншої культури (повага, відкритість, допитливість), знання (соціолінгвістичні, культурні) та навички (слухання, спостереження, інтерпретації). Ці компоненти формують внутрішню готовність особистості до ефективної міжкультурної взаємодії [3, с. 248].

М. Байрам (Byram, 2020), у своїй концепції Intercultural Communicative Competence (ICC), наголошує, що компетентність у міжкультурній

сфері не обмежується мовною правильністю, а передбачає вміння «спілкуватися як посередник між культурами».

Таким чином, міжкультурна комунікація – це контекст і сфера реалізації компетентності, а міжкультурна компетентність – це система знань, умінь і установок, які забезпечують успішність комунікативної діяльності в умовах культурного розмаїття [4, с. 16].

Міжкультурна комунікація охоплює процеси впливу культурних відмінностей на поведінку під час взаємодії представників різних культур. Відтак її можна розглядати як комунікативну діяльність, що відбувається у символічному просторі взаємодії культур, де формується спільне розуміння смислів і цінностей учасників спілкування [5, с.47].

Окремі автори стверджують, що міжкультурна комунікація реалізується за допомогою вербальних і невербальних засобів. Володіння мовою іншого народу є важливим компонентом міжкультурної взаємодії та першим кроком до встановлення ефективного спілкування між представниками різних націй і культур. Водночас знання мови та володіння нею не є тотожними поняттями. Володіння мовою, тобто здатність вільно висловлюватися, розуміти співрозмовника й мислити цією мовою, має природний характер і формується з дитинства майже автоматично – на межі свідомого та підсвідомого рівнів. Натомість знання мови передбачає свідоме опанування її як системи, що відображає певний світогляд і культурний досвід народу [6, с. 82].

В. Манакін наголошує, що оскільки будь-яке спілкування здійснюється в межах певної культури, культурні відмінності стають головною перешкодою на шляху ефективної міжкультурної взаємодії. Різні культури вирізняються своєрідністю мови, системи цінностей, моделей поведінки та ставлення до таких аспектів, як час (зокрема важливість пунктуальності), контекст спілкування, традиції, особиста дистанція та невербальні засоби вираження. Тому мова є ключовим чинником успішної міжкультурної комунікації, адже саме мовні бар'єри часто стають джерелом непорозумінь, конфліктів і неефективної взаємодії в умовах зростаючого культурного розмаїття сучасного глобалізованого світу [7, с. 10].

Отже, міжкультурна компетентність є когнітивно-афективно-поведінковим підґрунтям міжкультурної комунікації, тоді як сама комунікація є способом реалізації цієї компетентності у взаємодії між представниками різних культур. Їх взаємозв'язок можна описати як співвідношення «потенціалу» (компетентності) та «актуалізації» (комунікації).

Відповідно, підготовка вчителя іноземної мови у XXI столітті виходить за межі суто лінгвістичного фаху й перетворюється на комплексний міждисциплінарний процес, орієнтований на виховання

особистості, здатної до діалогу культур та сприяння міжнародному порозумінню.

О. Ігнатова зазначає, що для забезпечення демократичного характеру міжкультурної комунікації в освітньому середовищі необхідно, щоб вона базувалася на таких основоположних принципах, як свобода вибору, свобода самовираження, взаємоповага, рівність і толерантність. Культурний процес обміну інформацією, емоціями та ідеями між представниками різних культур має важливе значення для формування гармонійних соціальних відносин. Ефективність міжкультурної взаємодії досягається завдяки соціальній і духовній єдності суспільства, розвитку високого рівня міжнаціонального діалогу та формуванню компетентностей у сфері міжкультурного спілкування. Отже, володіння іноземними мовами, знання культурних особливостей народів світу, уміння вибудовувати комунікативну стратегію з урахуванням культурного контексту та навички міжкультурної взаємодії становлять невід'ємну складову професійної компетентності педагогів і майбутніх фахівців у галузі освіти [8, с. 65].

В. Гудікенст (Gudykunst, 2004), стверджує, що за своєю сутністю міжкультурна комунікація визначається як процес обміну повідомленнями між представниками різних культур, що передбачає знання культурних кодів, норм, цінностей і соціальних традицій [9]. Для вчителя іноземної мови це означає не лише володіння мовою, а й розвиток культурної грамотності, що дозволяє правильно інтерпретувати висловлювання, уникати комунікативних непорозумінь і адекватно реагувати на невербальні сигнали. Наприклад, під час вивчення англійської мови учні можуть натрапити на вирази, пов'язані зі святкуванням Дня Подяки або британськими соціальними нормами, які вимагають пояснення культурного контексту, а не лише перекладу слів.

Виходячи із зазначених позицій вчитель іноземної мови в навчальному процесі має бути посередником між культурами, створюючи умови для розвитку у здобувачів освіти здатності до толерантного спілкування та критичного осмислення культурних особливостей та відмінностей. Наприклад, у класі можна організувати обговорення традиційних свят в Україні та інших країнах, або порівняння соціальних норм поведінки підлітків у різних культурах. Такі практики формують у здобувачів освіти міжкультурну чутливість і допомагають розвивати соціально-комунікативну компетентність.

На важливості питання володіння вчителями іноземних мов міжкультурною компетентністю робиться наголос і в «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Common European Framework of Reference for Languages: Learning,

Teaching, Assessment (CEFR)) згідно з якими вона є невід'ємною складовою комунікативної компетенції та охоплює здатність ефективно спілкуватися в умовах міжкультурної взаємодії, включаючи як вербальні, так і невербальні засоби комунікації [10].

Відповідно до цього документу міжкультурна компетентність включає мовленнєву, соціолінгвістичну, стратегічну та дискурсивну складові. У контексті міжкультурного навчання ця компетенція дозволяє майбутнім вчителям адаптувати мовлення відповідно до соціокультурних умов, уникати непорозумінь та стереотипів у спілкуванні з представниками інших культур [11, с. 24].

Іншими важливими компетенціями, що знаходять свій розвиток в умовах міжкультурної комунікації є також соціокультурна та методична компетенції.

Так, розвиток соціокультурної компетенції передбачає здатність вчителів іноземної мови орієнтуватися у системі цінностей, норм, традицій та соціальних контекстів інших культур, а також критично осмислювати власну культурну належність. Дана компетенція є важливим чинником у подоланні етноцентризму і формуванні відкритого міжкультурного діалогу. Для вчителя іноземної мови це означає не лише ознайомлення учнів із реаліями країни мови, що вивчається, але й виховання поваги до культурного різноманіття та розвитку навичок міжкультурного співіснування [12].

Що стосується методичної компетенції то вона формується як інтегративне вміння добирати, адаптувати та впроваджувати освітні технології, що сприяють розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти. Вона включає знання методів навчання міжкультурної комунікації, організацію міжкультурних проєктів, використання автентичних матеріалів, аналіз культурних контекстів у мовленні. Можна стверджувати, що у процесі міжкультурної комунікації майбутні вчителі іноземної мови опановують критично важливі компетенції, що забезпечують ефективне викладання в полікультурному освітньому середовищі. Такий підхід відповідає сучасним викликам освіти, орієнтованої на підготовку здобувачів освіти, здатних до відкритого діалогу, співпраці та культурного взаєморозуміння в умовах міжкультурного різноманіття.

Таким чином, міжкультурна комунікація у професійній підготовці вчителів іноземної мови виступає ключовим чинником, що забезпечує ефективність навчання, розвиток критичного мислення, соціальної компетентності та готовність педагогів до роботи у глобалізованому та багатокультурному суспільстві. Вона виступає не лише як практичний інструмент для навчання учнів іншомовної комунікації, а й як фактор, що

формує професійну компетентність педагога. Професійна компетентність вчителя іноземної мови, у цьому контексті, включає здатність:

- розуміти культурні особливості носіїв мови, що дозволяє точніше пояснювати учням не лише лексичні чи граматичні особливості, а й культурний контекст, у якому вони функціонують;
- створювати міжкультурний діалог у класі, тобто сприяти розвитку у студентів умінь співпрацювати та спілкуватися з представниками інших культур, долати стереотипи та упередження;
- адаптувати методики навчання відповідно до культурного контексту учнів, враховуючи різні стилі мислення, сприйняття інформації та соціальні норми;
- формувати у власних учнів компетентність у міжкультурному спілкуванні, що є критично важливим для сучасного глобалізованого світу.

З огляду на це, міжкультурна комунікація не є окремим додатком до професійної підготовки вчителя, а інтегрованою складовою, що забезпечує ефективність викладання іноземної мови та розвиток ключових професійних навичок.

Аналіз наукових джерел, положень чинних нормативно– правових актів дозволяє виділити основні аспекти міжкультурної комунікації, які мають враховуватися в освітньому процесі, зокрема:

- культурна обізнаність (Cultural Awareness) – це розуміння того, як культура впливає на поведінку, сприйняття і комунікацію. У контексті освіти вона означає здатність викладача та учнів усвідомлювати власну культурну ідентичність та вплив цієї ідентичності на взаємодію з представниками інших культур. На думку М. Байрама (Byram, 2020), культурна обізнаність є ключовим компонентом міжкультурної комунікативної компетентності, що дозволяє уникнути етноцентризму та сприяє більш глибокому розумінню іншої культури через порівняння зі своєю [4, с. 83];

- толерантність (Tolerance) – базова етична установка, яка передбачає прийняття культурної різноманітності та відмову від оцінювання чужих звичаїв, традицій і поглядів з позиції власної культури. У навчальному процесі вона проявляється через побудову безпечного, інклюзивного середовища, де здобувачі освіти можуть вільно виражати свою ідентичність. Толерантність у міжкультурній освіті є складовою емоційної компетентності, яка дозволяє уникати конфліктів, спричинених культурними відмінностями, та сприяє конструктивному діалогу [13, с. 20];

- здатність до емпатії (Empathy), під якою слід розуміти здатність поставити себе на місце іншої людини, зрозуміти її емоції, мотиви й поведінку. У міжкультурному контексті емпатія дозволяє краще

інтерпретувати дії та слова представників інших культур, уникати стереотипного мислення. Як вважає М. Беннетт (Bennett, 1993), емпатія є необхідним етапом розвитку міжкультурної чутливості, що дозволяє перейти від культурного заперечення до прийняття і адаптації [2, с. 56];

- розуміння культурних особливостей вербальної та невербальної поведінки. Ефективна міжкультурна комунікація вимагає знання специфіки вербальної (мова, інтонація, риторичні стилі) і невербальної (жести, міміка, дистанція, зоровий контакт) поведінки різних культур. Наприклад, жест, який у одній культурі вважається позитивним, в іншій може бути образливим. Е. Холл (Hall, 1976), підкреслює важливість розрізнення «висококонтекстних» і «низькоконтекстних» культур, де спосіб передачі інформації суттєво відрізняється. У висококонтекстних культурах (наприклад, японській або арабській) більше значення мають невербальні сигнали, тоді як у низькоконтекстних (наприклад, німецькій чи американській) – вербальні повідомлення [1].

Урахування зазначених аспектів міжкультурної комунікації у підготовці вчителя іноземної мови сприяє формуванню їх міжкультурної компетентності, а освітній процес повинен бути спрямований й на розвиток особистісних якостей викладачів з метою забезпечення повноцінної міжкультурної взаємодії.

Можна стверджувати, що інтеграція міжкультурного компонента у освітні програми підготовки вчителів іноземної мови є необхідною умовою (складовою) формування їх професійної підготовки. Так, використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, ділові та симуляційні ситуації, проектна робота, дискусії та аналіз міжкультурних кейсів, дозволяє майбутнім викладачам іноземної мови не лише засвоювати теоретичні знання, а й практично відпрацьовувати навички міжкультурної взаємодії.

Такі підходи забезпечують імітацію реальних комунікативних ситуацій, у яких майбутній педагог змушений адаптувати власну поведінку, мовлення та педагогічні стратегії до культурних особливостей здобувачів освіти або співрозмовників.

Особливо ефективними в цьому процесі виявляються рольові та симуляційні ігри, що моделюють професійні ситуації в багатокультурному класі. Наприклад, виконання здобувачем вищої освіти ролі вчителя в класі міжнародного формату сприяє розвитку умінь пояснювати граматичні й лексичні явища у культурному контексті, прогнозувати потенційні комунікативні труднощі та знаходити оптимальні стратегії їх подолання. Проектна діяльність, спрямована на підготовку презентацій про традиції, свята або соціокультурні особливості різних країн, розвиває вміння

досліджувати, порівнювати та систематизувати культурну інформацію, а також ефективно передавати її учням.

Дискусії та аналіз міжкультурних кейсів стимулюють критичне мислення та рефлексію, допомагають майбутнім вчителям іноземної мови оцінювати соціальні та етичні аспекти міжкультурного спілкування і формують здатність конструктивно вирішувати комунікативні конфлікти. У комплексі застосування цих методів сприяє розвитку у майбутніх педагогів міжкультурної чутливості, толерантності та адаптивності, що є невід'ємною частиною професійної компетентності вчителя іноземної мови.

Одним із сучасних та перспективних засобів, здатних суттєво підвищити ефективність формування міжкультурної комунікативної компетентності, є технології доповненої реальності (AR – Augmented Reality). Завдяки цим технологіям можливо поєднувати елементи віртуального світу з реальним середовищем, що забезпечує учням занурення в автентичний культурний контекст, сприяє активній взаємодії з ним та формуванню практичних умінь, оволодіти якими складно за допомогою традиційних методів навчання [13, с. 69].

На думку Д. Дірдорфф (Deardorff, 2006), рефлексивна здатність до інтерпретації культурних феноменів у реальних або змодельованих умовах є ознакою високого рівня міжкультурної компетентності [3, с. 258].

З вищевикладеного можна дійти висновку, що інтеграція міжкультурного компонента через сучасні освітні технології та активні форми взаємодії — це не лише ефективний метод формування професійної компетентності, а й важливий чинник гуманізації освітнього процесу. Такий підхід сприяє підготовці вчителів іноземної мови, які здатні діяти у глобалізованому світі, з урахуванням культурного різноманіття, демократичних цінностей та принципів педагогіки партнерства.

Крім того, високий рівень міжкультурної компетентності позитивно корелює з професійною успішністю вчителя. За даними досліджень європейських вчених, вчителі з розвиненою міжкультурною компетентністю демонструють вищу здатність до налагодження позитивного психологічного клімату в класі, проводять більш ефективну комунікацію з батьками та колегами з інших культур, а також досягають кращих результатів у формуванні громадянських та соціальних компетентностей здобувачів освіти [14, с. 65].

Також, особливого значення набуває міжкультурна підготовка вчителів в умовах академічної та професійної мобільності. Програми Erasmus+, eTwinning, CEERUS та інші ініціативи Європейського Союзу створюють можливості для участі українських учителів у міжнародних проєктах, стажуваннях, конференціях, обмінах досвідом. Однак ефективна

участь у таких програмах вимагає не лише мовної компетентності, а й глибокого розуміння культурних особливостей країн-партнерів, готовності до співпраці в мультикультурному середовищі, вміння представляти власну культуру в діалозі культур.

У сучасних умовах розвитку освіти спостерігається системний інтерес до проблеми міжкультурної комунікації [7; 8; 13; 15]. Мається на увазі, що увага до неї не обмежується поодинокими дослідженнями чи окремими проектами – натомість формуються цілі напрями наукових пошуків, освітніх програм, державної політики та професійного розвитку педагогів, у яких міжкультурна комунікація розглядається як невід’ємна складова підготовки сучасного вчителя – як для стадії переддипломної підготовки (pre-service), так і для підвищення кваліфікації вчителів (in-service).

Це означає, що:

- в програмах підготовки вчителів іноземної мови/мов все частіше вводять модулі, які фокусуються на міжкультурній компетентності (ICC) чи міжкультурній комунікації;

- у професійному розвитку (workshops, проекти, стажування, обміни) більше уваги приділяється тому, як вчитель може бути ефективним у багатокультурному класі;

- з’являються систематичні огляди та мета-аналізи, які підсумовують, що цей тренд є глобальним і має емпіричне підтвердження [16].

Завдяки цьому ми бачимо, що міжкультурна комунікація не лише окремий аспект методики, а частина системної підготовки: політика, програми, стандарти освіти. Якщо програми підготовки вчителів іноземних мов, так і програми підвищення кваліфікації для практикуючих вчителів, починають включати міжкультурну комунікацію, це свідчить про зміну парадигми: від викладання «лише мови» до викладання «мови + культури/комунікації + міжкультурного розуміння».

Висновки. Міжкультурна комунікація є ключовим елементом професійної підготовки вчителів іноземної мови, оскільки забезпечує формування здатності працювати в багатокультурному середовищі, толерантно взаємодіяти з представниками різних культур, формувати у здобувачів освіти відкритість до світу. Інтеграція міжкультурного компоненту у підготовку педагогів потребує комплексного підходу, що включає змістовну, методичну та організаційну складові. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку ефективних моделей міжкультурної освіти у системі підготовки вчителів.

Для ефективного розвитку міжкультурної компетентності необхідне застосування інтерактивних методів навчання, зокрема рольових ігор, кейсів, проектної роботи та моделювання міжкультурних ситуацій, що

сприяє розвитку адаптивності, комунікативної гнучкості та критичного мислення студентів. Володіння іноземними мовами, знання культурних особливостей народів світу та уміння коректно вибудовувати комунікативні стратегії в міжкультурному просторі є невід'ємною складовою професійної компетентності викладача іноземної мови.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку ефективних програм підготовки вчителів, які б комплексно поєднували міжкультурну теорію, мовну підготовку та практичні навички міжкультурної взаємодії у різних освітніх контекстах.

Література:

1. Hall E.T., Hall M.R. Understanding Cultural Differences / Mildred Reed, Hall. Yarmouth, Maine : Intercultural Press Inc., 1990. 196 p.
2. Bennett M.J. Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), Education for the intercultural experience. Intercultural Press. 1993. P. 21–71.
3. Deardorff D.K. Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 2006. P. 241–266. DOI <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
4. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited (2nd ed.). Multilingual Matters. 2020. 192 p. DOI <https://doi.org/10.21832/BYRAM0244>
5. Arasaratnam L.A. Intercultural communication competence. In A. Kurylo (Ed.), Intercultural communication: Representation and construction of culture (Chap 3, pp. 47– 68). Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2013. 460 p.
6. Костик Л.Б. Міжкультурна комунікація у процесі професійної підготовки майбутніх психологів та педагогів / Л. Б. Костик, С. С. Доскач, З. Р. Батринчук, Л. Б. Платаш. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76(2). С. 81– 87. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_76\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_76(2)_16).
7. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
8. Ігнатова О. Європейський досвід міжкультурної комунікації в освіті і культурі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 68. 2023. С. 60– 67.
9. Gudykunst W.B. Bridging Differences: Effective Intergroup Communication (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2004. 200 p.
10. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Council of Europe. 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
11. Canale M., & Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1980. P. 1–47.
12. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters. 1997.
13. Guidelines on Intercultural Education. Paris: UNESCO. 2006. 46 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878/PDF/147878eng.pdf.multi/2006>

14. Бондар М., Малука Т., Різник Ю. Доповнена реальність як засіб інтеграції міжкультурної комунікації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 86, том 4, 2025. С. 68–74.

15. Barrett M., Huber J., & Reynolds M. *Developing Intercultural Competence through Education*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2013. 127 p.

16. Гаврілова Л., Бескорса О., Ішутіна О. Упровадження курсу «Міжкультурна комунікація в освіті» в професійну підготовку майбутніх учителів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип. 11. Слов'янськ, 2019. С. 50–61.

17. Qinhui Huang, Alan C.K. Cheung, Qianying Xuan. The impact of study abroad on pre-service and in-service teachers' intercultural competence: A meta-analysis». *Teaching and Teacher Education*. Volume 127, June 2023, 104091. DOI <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104091>

References:

1. Hall, E.T., & Hall, M.R. (1990). *Understanding Cultural Differences*. Yarmouth, ME: Intercultural Press Inc. 196 p. [in English].

2. Bennett, M.J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the Intercultural Experience* (pp. 21–71). Yarmouth, ME: Intercultural Press. [in English].

3. Dearnorff, D.K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002> [in English].

4. Byram, M. (2020). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisited* (2nd ed.). Bristol: Multilingual Matters, 192 p. <https://doi.org/10.21832/BYRAM0244> [in English].

5. Arasaratnam, L.A. (2013). Intercultural Communication Competence. In A. Kurylo (Ed.), *Intercultural Communication: Representation and Construction of Culture* (Chap. 3, pp. 47–68). Los Angeles, CA: SAGE Publications. [in English].

6. Kostyk, L.B., Doskach, S.S., Batrynychuk, Z.R., & Platash, L.B. (2021). Mizhkulturna komunikatsiia u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh psykholohiv ta pedahohiv [Intercultural communication in the professional training of future psychologists and teachers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 76(2), 81–87. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_76\(2\)__16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_76(2)__16) [in Ukrainian].

7. Manakin, V.M. (2012). *Mova i mizhkulturna komunikatsiia* [Language and intercultural communication]. Kyiv: VC “Akademiia”, 288 p. [in Ukrainian].

8. Ihnatova, O. (2023). Yevropeyskyi dosvid mizhkulturnoi komunikatsii v osviti i kulturi [European experience of intercultural communication in education and culture]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 68, 60–67. [in Ukrainian].

9. Gudykunst, W.B. (2004). *Bridging Differences: Effective Intergroup Communication* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. 200 p. [in English].

10. Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*. Council of Europe. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> [in English].

11. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47. [in English].

12. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters. 192 p. [in English].
13. UNESCO. (2006). Guidelines on Intercultural Education. Paris: UNESCO. 46 p. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878/PDF/147878eng.pdf.multi> [in English].
14. Bondar, M., Maluka, T., & Riznyk, Yu. (2025). Dopovnena realnist yak zasib intehratsii mizhkulturnoi komunikatsii [Augmented reality as a means of integrating intercultural communication]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 86(4), 68–74. [in Ukrainian].
15. Barrett, M., Huber, J., & Reynolds, M. (2013). Developing Intercultural Competence through Education. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 127 p. [in English].
16. Gavrilova, L., Beskorsa, O., & Ishutina, O. (2019). Uprovadzhennia kursu «Mizhkulturna komunikatsiia v osviti» v profesiinu pidhotovku maibutnikh uchyteliv [Implementation of the course “Intercultural communication in education” in the professional training of future teachers]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 11, 50–61. [in Ukrainian].
17. Qinhui Huang, Alan C.K. Cheung, Qianying Xuan. (2023). The impact of study abroad on pre-service and in-service teachers’ intercultural competence: A meta-analysis. *Teaching and Teacher Education*, Volume 127, June 2023, 104091. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104091>. [in English].